

**GENDER AKCIONI PLAN
OPĆINE BIHAĆ
2014.-2016.**

Bihać, juni 2013.

SADRŽAJ

I. Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Bihać.....	4
1.1.Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini	4
1.2.Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (GAP BiH).....	5
1.3.Evropska povelja o rodnoj jednakopravnosti na lokalnom nivou	6
II. Sudionici u izradi Gender akcionog plana Općine Bihać.....	7
2.1.Informacije o inicijatoru izrade GAP-a općine Bihać Organizaciji „Glas žene“.....	8
III . UVOD	10
3.1.Jednakopravnost spolova.....	10
IV. Osnovni pojmovi i definicije u Zakonu o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine.....	11
V. OPĆINA BIHAĆ.....	13
5.1.Historijat općine.....	13
5.2.Geografski položaj, klima i prirodni resursi.....	13
5.3. Broj stanovnika.....	14
VI. PROCJENA PROVEDBE ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA BIH-a - PRESJEK STANJA U OPĆINI BIHAĆ.....	15
VII.KORACI PRI IZRADI GENDER AKCIONOG PLANA.....	16
VIII. CILJEVI, MJERE I AKTIVNOSTI.....	16
8.1. I. POVEĆATI MOGUĆNOSTI U OBRAZOVANJU I ZAPOSŁJAVANJU	18
8.1.1.Zapošļavanje i tržište rada	18
8.1.1.1.Rodno segregirano tržište rada.....	19
8.1.1.2.ANALIZA STANJA.....	20
8.1.1.3.MJERE.....	20

8.1.2. OBRAZOVANJE.....	21
8.1.2.1. Rodno osjetljivo obrazovanje.....	21
8.1.2.2. ANALIZA STANJA.....	22
8.1.2.3. MJERE.....	23
8.2.II. VEĆE SUDJELOVANJE ŽENA U JAVNOM ŽIVOTU OPĆINE BIHAĆ	24
8.2.1. ANALIZA STANJA.....	25
8.2.2. MJERE.....	25
8.3. III. POVEĆAVANJE PRILIKA ZA SOCIO-EKONOMSKO OSNAŽIVANJE ŽENA OPĆINE BIHAĆ.....	27
8.3.1. ANALIZA.....	27
8.3.1.1. Žene iz ruralnih područja.....	28
8.3.1.2. Neaktivne žene.....	28
8.3.2. MJERE.....	29
8.3.2.1. Osnažiti žensko poduzetništvo.....	30
8.4.IV. RODNO OSJETLJIVO BUDŽETIRANJE.....	31
8.4.1. ANALIZA.....	31
8.4.2. MJERE.....	32
8.5.V. GENDER SENZITIVNI MEDIJI.....	32
8.5.1. ANALIZA.....	33
8.5.2. MJERE.....	33
8.6.VI. UKLANJANJE NASILJA.....	34
8.6.1. ANALIZA.....	34
8.6.2. MJERE.....	35
8.7. VII. SOCIJALNA INKLUZIJA.....	36
8.7.1. MJERE.....	36
8.8. VIII. ULOGA MUŠKARACA.....	37

IX. PRAĆENJE, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE.....	38
9.1. Institucionalni mehanizmi i načini provedbe.....	38
9.2. Utvrđivanje procesa praćenja.....	39
9.3. Sistem evaluacije i izvještavanja	39

Gramatička terminologija u pogledu korištenja muškog ili ženskog roda za pojmove u Gender Akcionom Planu (GAP) Općine Bihać za period 2014-2016.godine uključuje oba roda

I. Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana

Općine Bihać

1.1.Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini

1 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini donesen je 2003. godine, izmijenjen i dopunjen 2009. godine, a prečišćeni tekst objavljen je u “Službenom glasniku BiH” broj 32/10. Izmjenama i dopunama su preciznije definirani pojmovi zabrane diskriminacije, pozitivnih mjera, uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, nasilja na osnovu spola, obaveze vlasti, preciznije određene nadležnosti i način uspostave tzv. gender institucionalnih mehanizama i još neke novine radi usuglašavanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH. Osim institucija lokalne vlasti, na primjenu Zakona o ravnopravnosti spolova BiH obavezani su i svi drugi društveni akteri na nivou naše općine: organizacije civilnog društva, preduzeća i ustanove, te građani i građanke. Zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova, garantira jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i privatnoj sferi društva, te uređuje zaštitu od diskriminacije na osnovu spola.

OBAVEZE NADLEŽNIH ORGANA VLASTI

čl. 24. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH” br. 32/10)

(1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe s javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja s odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
- c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;

(2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

(3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

(4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova iz stava (2) ovog člana radi usuglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Također postoji obaveza statističke evidencije podataka razvrstanih po spolu, odnosno

čl.22 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

(1) Svi statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u državnim organima na svim nivoima, javnim službama i ustanovama, državnim i privatnim preduzećima i ostalim subjektima moraju biti prikazani po spolu.

(2) Statistički podaci i informacije, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju, u skladu sa stavom (1) ovog člana, moraju biti sastavni dio statističke evidencije i dostupni javnosti.

1.2. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (GAP BiH)

2. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine je strategija kojom se definiraju programski ciljevi za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi.

3. Zajednički strategijski ciljevi u svim oblastima rada su: usklađivanje zakonodavstva u svakoj oblasti sa domaćim i međunarodnim standardima; unapređenje baza podataka, istraživanja i socioekonomska analiza stanja ravnopravnosti spolova; edukacija i podizanje svijesti o potrebi uvođenja ravnopravnosti spolova u sve oblasti; izgradnja kapaciteta i poticanje participativnog pristupa svih institucionalnih i vaninstitucionalnih aktera u BiH.

1.3.Europska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou

4.Europska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou namijenjena je lokalnim i regionalnim upravama Europe, koje se njenim potpisivanjem, javno obavezuju da će slijediti principe rodne ravnopravnosti i provoditi odredbe propisane Poveljom u svojim sredinama. Savjet europskih Opština i regiona (CEMR), kao asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti iz preko trideset zemalja Europe, usvojio je 2006. godine Europsku Povelju o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu. Povelja je predstavljena na Šestoj europskoj ministarskoj konferenciji Savjeta Europe o ravnopravnosti između žena i muškaraca, održanoj 8. i 9. juna 2006, u Stockholmu, kao i Odboru europskog parlamenta o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, održanoj 12. septembra iste godine u Briselu, i u oba slučaja je prihvaćena s velikim interesovanjem. Do sada je Povelju potpisalo oko 256 europskih lokalnih i regionalnih uprava.

Osnovni principi Povelje o rodnoj ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou su:

- Ravnopravnost žena i muškaraca je fundamentalno pravo
- Da bi rodna ravnopravnost bila zagarantirana, moraju se rješavati pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja
- Podjednako sudjelovanje žena i muškaraca u procesima odlučivanja je preduvjet za demokratsko društvo
- Eliminiranje rodni stereotipa je od ključnog značaja za postizanje ravnopravnosti
- Uključivanje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave je neophodno u procesu poboljšanja ravnopravnosti
- Akcioni planovi i programi za koje su osigurana odgovarajućeg sredstva neophodan su alat za unapređenje rodne ravnopravnosti .

2.Zakon o ravnopravnosti spolova BiH prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“ br. 32/10)

3. Gender Akcioni plan Bosne i Hercegovine 2007

4. EVROPSKA POVELJA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI NA LOKALNOM NIVOU, Povelju sastavio i predstavio Savjet europskih opština i regija sa partnerima

II. Sudionici u izradi Gender akcionog plana Općine Bihać

- **Načelnik Općine Bihać – mr.sci. Emdžad Galijašević**

- **Uža radna grupa u sastavu:**

- 1.Enisa Raković – izvršna direktorica „Glas žene“ Bihać
- 2.Alisa Dedić – članica organizacije „Glas žene“ Bihać
- 3.Nijaz Čaušević – općinski vijećnik / Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova općine Bihać

- **Šira radna grupa u sastavu:**

- 1.Amra Čehajić, predsjednica radne grupe/općinska vijećnica
- 2.Ilda Alibegović, članica organizacije „Glas žene“/općinska vijećnica
- 3.Enisa Raković, izvršna direktorica organizacije „Glas žene“
- 4.Aida Selimović, JU Centar za socijalni rad Bihać
- 5.Alisa Dedić, članica organizacije „Glas žene“ Bihać
- 6.Šahzija Đulkić, članica organizacije „Glas žene“ Bihać
- 7.Ivan Jelić, član radne grupe za izradu GAP-a Općine Bihać
- 8.Dušanka Tatlić, Služba za opću upravu, privredne i društvene djelatnosti

- **Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova općine Bihać**

- 1.Nijaz Čaušević – općinski vijećnik
- 2.Amra Čehajić, potpredsjednica Komisije za ljudska prava i ravnopravnost spolova
- 3.Irfan Mujanović
- 4.Faruk Tokumbo-Šokumbi –općinski vijećnik
- 5.Hilmija Jašarević
- 6.Barbara Janković-Hadžić

2.1. Informacije o inicijatoru izrade GAP-a Općine Bihać

Organizaciji „Glas žene“

Inicijativu za izradu GAP-a za Općinu Bihać inicirala je „Glas žene“ u sklopu projekta „Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici“, koji je podržan od Ambasade Švedske u deset Općina i to: Bihać, Bijeljina, Bosansko Grahovo, Bratunac, Ilidža, Laktaši, Sanski Most, Široki Brijeg, Tuzla i Zenica.

Organizacija „Glas žene“ je osnovana 28.12.2004. godine kao neprofitno, nestranačko udruženje, na principima humanizma i vladavine prava s ciljem pružanja pravne, savjetodavne, edukativno-obrazovne, humanitarne i druge pomoći ženama u cilju ostvarivanja i zaštite ljudskih prava.

Misija organizacije sastoji se u educiranju žena, djece i mladih o njihovim pravima, podizanju svijesti mladih i žena o njihovoj ulozi u suvremenom demokratskom društvu, aktiviranje mladih i žena za uključivanje u društveno političke tokove, pružanje pravne savjetodavne pomoći ženama, promocija ljudskih prava osobito prava djece i prava žena, zagovaranje primjene i rad na primjeni pravnih propisa i uživanja ljudskih prava, razvoja tolerancije, nenasilja i drugih demokratskih vrijednosti u društvu. Vizija organizacije jeste kreiranje društvo i zajednica na principima demokracije i ljudskih prava, tolerancije, nenasilja, mira, ravnopravnosti i jednakosti u smislu „Ljudska prava put života“ u kojem osvijestene, educirane i aktivne žene, djeca i mladi i ostali građani sudjeluju u društvenim tokovima i doprinose boljem životu u svim segmentima.

Organizacija „Glas žene“ dobitnik je Plakete Općine Bihać za izuzetan doprinos u ostvarivanju i promicanju prava građana u različitim sferama života i rada na području općine Bihać, a posebno prava žena i mladih.

Organizacija „Glas žene“ članica je : Mreže za izgradnju mira BiH, mreže „Krik“ , Ženske mreže BiH, Mreže „Sporazum plusa“, Mreža životni stil bez alkohola.

IMPLEMENTIRANI PROJEKTI:

- Promocija i implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u općini Bihać 2005/2006.
- Prevencija bolesti dijabetes i unapređenje zdravstvene zaštite oboljelih od dijabetesa (400 besplatnih mjerenja ŠUK-a i 30 aparata za mjerenje ŠUK-a podijeljeno građanima) 2006.
- Istraživanja i edukacija o mobbingu te pružanju psihosocijalne pomoći žrtvama mobbinga Bihać 2006.
- Projekat »Ravnopravnost spolova među osnovcima«- Bos.Krupa, Bos.Petrovac 2006.
- Promocija i implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u Općinama Cazin, Bos.Krupa 2007.
- Izgradnja pristupne rampe za djecu sa smetnjama u razvoju, pri Prvoj osnovnoj školi Bos.Krupa 2007.
- Opremanje sale Mjesne zajednice Ozimice I

- Pokretanje inicijative „Bihać grad ljudskih prava“ 2007.
- Projekat "Edukacija građani i vlast",
- Ravnopravnost spolova u vlasti i javnom i političkom životu 2008.
- Okrugli sto na temu “Žena i izbori 2008.g.”,
- Javne tribine na temu »Uloga i značaj žena u javnom i političkom životu« u nekoliko mjesnih zajednica u Bihaću.
- Radionica na temu “Žena vijećnik kao kreatorica novih mogućnosti i donosilac odluka”.
- Donirali OŠ „Harmani I“ namještaj za dva razreda devetogodišnje škole (stolovi, stolice,) 2008.
- Dodijelili pakete – školski pribor za školovanje, za 50 učenika i učenica (najugroženijoj kategoriji) područne škole Golubić , septembar 2008g.
- Implementirali projekat pod nazivom „Izgradnja demokratskog društva u Općini Bihać“ 2008.
- Realizirali projekat „Pomoć samohranim majkama „ u okviru kojeg smo dodijelili 30 humanitarnih paketa (prehrambeni set) za najugroženije kategorije samohranih majki na nivou Općine Bihać.2009.
- Na dan ljudskih prava smo održali okrugli sto gdje smo prezentirali knjigu „ Braniteljice ljudskih prava“ – u okviru 16 dana Aktivizma 10.12.2009.
- Okrugli sto u okviru 16 dana aktivizma Bos.Otoka 29.11.2010.
- Projekat „Osnaživanje žena kroz edukaciju“ 2010.
- 101 Razlog zašto glasati za ženu u Bihaću 2010.
- Edukacija i jačanje kapaciteta žena i djevojaka 2010.
- Humanitarna pomoć za samohrane majke 2011/2012.
- Zašto glasati za ženu, kampanja 2012.
- Bitno je da je žena 2012.
- Jednake mogućnosti za muškarce i žene u politici 2013.
- Razumijevanje rodne ravnopravnosti kod djece i mladih 2012/2013
- Rodna ravnopravnost na USK-u 2012/2013

III . Uvod

Gender akcioni plan (GAP) Općine Bihać je strateško-planski dokument Općine koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Trogodišnji Lokalni gender akcioni plan je izrađen kao okvir za poticanje lokalnih snaga, ali i kao odgovor na izazove budućeg razvoja općine i sveukupnog života u njoj, promatrano s gender aspekta.

Kao takav, Gender akcioni plan je usuglašen sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to prije svega sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine te Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine. Gender akcioni plan Općine Bihać izrađen je od strane Gender radne grupe Općine Bihać, radnog tijela koje je imenovao općinski načelnik. Strukturalno promatrajući, akcioni plan inkorporira gender senzitivnu socio-ekonomsku analizu ove lokalne zajednice, kao i set prioriternih mjera i projekata koje je neophodno poduzeti da se otklone ili barem smanje problemi i nejednakosti uočene kroz gender senzitivnu situacionu analizu.

3.1.Ravnopravnost spolova

- Temeljni princip demokratskog društva
- Podrazumijeva integriranje gender dimenzije u politike, propise i strukture, kao i poduzimanje posebnih mjera za otklanjanje zatečene diskriminacije
- Podrazumijeva jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje prava, jednake ovlasti, odgovornosti, jednako sudjelovanje i žena i muškaraca u javnom i privatnom životu, kao i jednake koristi od ostvarenih rezultata

Pravo na ravnopravnost predstavlja ljudsko pravo i osnovu socijalne pravde, te je jedan od ključnih faktora održivog razvoja.

Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u pravne, institucionalne i političke okvire u Bosni i Hercegovini utemeljeno je na obavezama koje proizlaze:

- a) Iz međunarodnih dokumenta na snazi u Bosni i Hercegovini
- b) Iz članstva u međunarodnim savezima i tijelima
- c) Iz principa zaštite temeljnih ljudskih prava sadržanih u Ustavu Bosne i Hercegovine
- d) Iz domaćeg pravnog okvira – Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i ostali dokumenti.

Polazeći od navedenoga, odnosno potrebe da se na lokalnom nivou pokrenu sistemski procesi u ovoj oblasti, kao i zbog obaveza proizašlih iz Zakona o ravnopravnosti spolova BiH i GAP-a BiH, Općina Bihać se

opredijelila izraditi lokalni plan mjera za otklanjanje nejednakosti po osnovu spola na nivou nadležnosti lokalne administracije.

Opći cilj lokalnog Gender akcionog plana je značajno unapređenje javne politike na nivou lokalne zajednice s gender aspekta. Ovaj opći cilj će se ostvariti realizacijom specifičnih ciljeva, i to: utvrđivanjem prioriteta/trajnih mjera, utvrđivanjem budžetske pozicije i određivanjem nosioca implementacije utvrđenih prioriteta te njihovih partnera.

5.IV. Osnovni pojmovi i definicije u Zakonu o ravnopravnosti spolova Bosne i

Hercegovine

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju s osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanesena fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počinu ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola, a označava i gender/rod kao sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenjivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Ravnopravan tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti jednakopravnosti spolova.

Rodno odgovorno budžetiranje (GRB)

Rodno odgovorno budžetiranje (GRB) je planiranje, programiranje i budžetiranje od vlada koje pridonosi unapređenju ravnopravnosti spolova i ispunjenju ženskih prava. To podrazumijeva prepoznavanje i odražavanje potrebnih intervencija koje adresiraju nedostatke koji se odnose na rodne razlike u sektoru i politikama, planovima i budžetima lokalnih samouprava. GRB, također, ima za cilj analizu rodno diferenciranog utjecaja politike prikupljanja prihoda i raspodjele domaćih sredstava i zvanične razvojne pomoći.

GRB osigurava da se potrebe i interesi žena i muškaraca, dječaka i djevojčica, adresiraju ravnopravno u politikama prihoda i rashoda. Budžet je najvažniji instrument politike vlasti, jer bez novca, Vlada(e) ne može provesti bilo kakvu politiku uspješno.

6.V. Općina Bihać

5.1. Historijat općine

Grad se prvi put spominje u Povelji Ugarsko-Hrvatskog Kralja Bele IV od 26. februara 1260. godine. Godine 1262. proglašen je slobodnim kraljevskim gradom s pravima da se bavi slobodnom trgovinom i zanatstvom, što čini osnovu njegovog daljeg razvoja. Bihać se formira i razvija kao urbani, trgovački i zanatski centar na raskrižju puteva i tokova života. U srednjovjekovnom periodu Bihać postaje zanimljiv i privlačan za naseljavanje i to je doba njegovog stalnog uspona, iako je s vremena na vrijeme preživljavao mnoge udare. U sastavu Austro-Ugarske monarhije Bihać, kao i Bosna i Hercegovina, ostaje do 1918. godine, kada ulazi u sastav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. U razdoblju 1945.-1992. godine Bihać u okviru SR Bosne i Hercegovine pripada SFRJ i postaje važno gospodarsko središte tog dijela države, a posebno tadašnje Bihaćke regije. U tom razdoblju izgrađeni su značajni privredni kapaciteti, nove stambene četvrti, obrazovni, kulturni, sportski objekti kao i značajni infrastrukturni kapaciteti. U ratnom periodu od 1992.-1995. godine općina je pretrpjela velike promjene u pogledu devastiranih i uništenih stambenih i privrednih objekata i ljudskih gubitaka, pa i promjene teritorijalnih granica. Dejtonskim sporazumom 1995. godine i novim administrativno-političkim ustrojem Bosne i Hercegovine, Bihać je postao sjedište Unsko-sanskog kantona, njegov administrativni, privredni, kulturni, univerzitetski i sportski centar, u sastavu entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i suverene i nezavisne države Bosne i Hercegovine. Od 1996. godine s obnovom grada počinje i proces obnove, oporavka i nove gradnje kako bi grad dobio izgled moderne, urbane cjeline.

5.2. Geografski položaj, klima i prirodni resursi

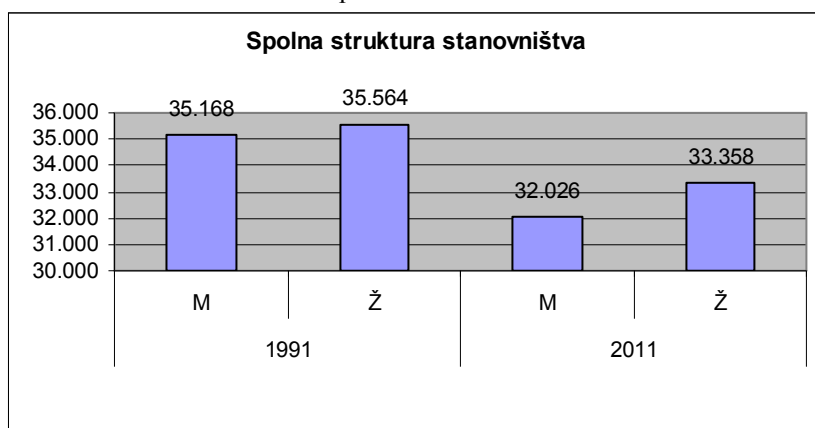
Općina Bihać se nalazi u sjeverozapadnom dijelu BiH, administrativno pripada entitetu Federacija BiH i sjedište je Unsko-sanskog kantona. Površina Općine iznosi 900 km². Geoprometni položaj je izuzetno povoljan s obzirom na to da se Bihać nalazi na pravcu osnovnih koridora Zapadna Europa-Mediterran-Bliski Istok. Preko područja Općine Bihać prolazi niz međunarodnih i magistralnih putnih pravaca koji ovo područje povezuju sa širim okruženjem. Grad Bihać smješten je neposredno uz granicu s Republikom Hrvatskom, a s glavnim gradom BiH - Sarajevom povezan je željezničkim i magistralnim putem. Veoma važan dijagonalni putni pravac, čija je realizacija u pripremi, preko Bihaća i Sarajeva će povezivati Zapadnu Europu s Bliskim Istokom, što će pozitivno djelovati na postojeći, veoma povoljan geoprometni položaj. Reljef bihaćke općine je raznolik. Čine ga najvećim dijelom polja, brežuljci i srednjeplaninsko zemljište. Prosječna nadmorska visina je 224 metra, veći dio teritorije općine lociran je na terenima do 600 m.n.v., dok je njen manji dio lociran u planinskom i brdsko-planinskom pojasu sa nadmorskim visinama i preko 900 metara.

Općina je bogata vodnim izvorima, potocima i rijekama. Ukupna dužina vodotoka rijeke Une na općinskom prostoru iznosi 80 km. Područje Bihaća ima umjereni planinski tip klime koji je raznovrstan zbog utjecaja zračnih masa iz susjednih i daljih oblasti. Ljeta su topla i suha, zime hladne s mnogo padavina. Prirodni resursi na kojima se temelji ekonomski razvoj općine čine: šumski resursi, mineralne sirovine i nemetali, poljoprivredno zemljište, hidroenergetski potencijali, termomineralne vode, prirodne ljepote i fenomen rijeke Une. Od mineralnih sirovina na području Općine Bihać postoje nalazišta gipsa, dolomita, krečnjaka, arhitektonsko-građevinskog kamena "bihacit". Vodne resurse i hidroenergetski potencijal čine mnogobrojni izvori pitke vode, rijeka Una i Nacionalni park „Una“, a što čini izuzetno kvalitetne predispozicije za eksploataciju vode za piće, izvor energije, razvoj ribarstva, turizma i turističkog poduzetništva.

5.3. Broj stanovnika

Prema podacima iz posljednjeg službenog popisa stanovništva 1991. godine na području općine Bihać živjelo je 70.732 stanovnika. Od toga broja, 66 % su činili Bošnjaci, 18 % Srbi, 8 % Hrvati i 8 % ostali. Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku u 2012. godini broj prisutnih stanovnika u Općini Bihać je bio 61.564, što čini 21,4 % ukupnog broja prisutnih stanovnika na području USK-a, odnosno 0,03 % ukupnog broja prisutnih stanovnika u F BiH. Prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku koja je rađena na osnovu podataka CIPS-a na dan 31.12.2011. godine, a prema kojem je broj stanovnika 65.384 i u kojem je objavljena spolna struktura stanovništva, procijenjeno je da je udio žena u ukupnom broju stanovnika za 1% veći od udjela muškaraca (33.358 žena i 32.026 muškaraca), za razliku od 1991. godine kada je udio žena i muškaraca bio isti.

Grafikon 2. Spolna struktura stanovništva

Promatrajući starosnu strukturu stanovništva Općine Bihać u 1991. i 2012. godini (procjena) možemo zaključiti da je u odnosu na 1991. godinu došlo do opadanja procentualnog udjela stanovnika mlađe životne dobi u ukupnom broju stanovnika za 5 %, dok se u istom vremenskom periodu procenat stanovništva starije životne dobi povećao za 4 % . Prirodni priraštaj stanovništva u periodu od 2005 do 2011. godine u odnosu na 1991. godinu bilježi značajan pad broja živorođenih i to za blizu 2,5 puta, dok je broj umrlih na približno istom nivou.

7VI. Procjena provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova BiH – Presjek stanja u Općini Bihać

Tijekom izrade dokumenta Rodno odgovorno budžetiranje Općine Bihać urađena je kratka analiza napretka Općine u odnosu na Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i Gender akcioni plan BiH-e, nakon čega se došlo do nekih osnovnih nalaza i problema.

Projekt upravne odgovornosti u Bosni i Hercegovini je finansiran od strane USAID-a, Sida-e i EKN-a sa ciljem unapređenja kapaciteta lokalne uprave u BiH u oblastima pružanja usluga građanima, upravljanja općinskim finansijama, prostornog uređenja, te uključivanja mladih u postupke donošenja odluka i postizanju rodne ravnopravnosti. Rješenjem općinskog načelnika od 28. 07. 2011. godine je imenovana Općinska radna grupa za sudjelovanje u projektnim aktivnostima implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova BiH-e u cilju realizacije projektnih aktivnosti Gender Centar Federacije BiH je podržao izradu Plana prevencije seksualnog i rodno baziranog nasilja na području općine Bihać, koji je pripremljen u okviru projekta “Prevencija i suzbijanje seksualnog i rodno zasnovanog nasilja u BiH” koji je finansiran od strane UNFPA.

Na ovaj način se došlo do sljedećih rezultata:

1. Općina ima formiranu Komisiju za ljudska prava i ravnopravnost spolova pri općinskom vijeću (dalje: Komisija) ali sama funkcionalnost i podrška koju ima ova Komisija od strane drugih institucija i pojedinaca je ograničena,
2. Prema preliminarnim nalazima, član 20. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH je u organu uprave primijenjen
3. Općina nije sistematski pristupila analizi i primjeni Zaključnih komentara i Preporuka CEDAW/C/BiH/CO/3 (Zaključni komentari i Preporuke) za dalju implementaciju CEDAW Konvencije u BiH,

4. Općina nema sve statističke podatke razvrstane na osnovu spola,
5. U Općini ne postoji proces uključivanja principa ravnopravnosti spolova u donošenje akata Općine i Općinskog vijeća, niti su ovi principi sastavni dio podzakonskih akata koji regulišu rad zakonodavnog organa,
6. Redovni programi rada zakonodavne i izvršne vlasti ne podrazumijevaju osiguranje budžetskih sredstava za implementaciju Zakona ili inicijativa vezanih za ravnopravnost spolova,
7. Problematika iz oblasti jednakosti i ravnopravnosti spolova na sjednicama općinskog vijeća se rijetko razmatra, odnosno nema posebne diskusije prilikom podnošenja godišnjih izvještaja o radu Komisije,
8. Ne postoji besplatna pravna pomoć za pitanja jednakosti i ravnopravnosti spolova,
9. Komisija formalno-pravno nije uključena u proces izrade strateških dokumenata,
10. Općina ne prati efekte utroška budžetskih sredstava na ciljne grupe stanovništva, žena i muškaraca,
11. Ne postoji dovoljan broj nevladinih organizacija koji si bavi pitanjima ženskih ljudskih prava i ravnopravnošću spolova.

VII. Koraci pri izradi Gender akcionog plana

1. Izrada projektnog prijedloga – od strane organizacije „Glas žene“
2. Odobrenje za izradu Gender akcionog plana Općine – od strane općinskog načelnika
3. Imenovanje Radne grupe – od strane općinskog načelnika
4. Izrada nacrtu Lokalnog Gender akcionog plana Općine – od strane radne grupe

VIII. Ciljevi, mjere i aktivnosti

Opći cilj Gender akcionog plana: Značajno unapređenje javne politike na nivou lokalne zajednice s gender aspekta.

Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti

Promicanje ljudskih prava žena trajna je zadaća. Ono uključuje provedbu mjera vezanih uz upoznavanje sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i drugim antidiskriminacijskim zakonodavstvom, ciljanu edukaciju sudstva i državne uprave, promicanje uporabe rodno osjetljivog jezika, aktivnosti usmjerene k unapređenju društvenog položaja žena pripadnica nacionalnih manjina, žena s invaliditetom, žena u ruralnim područjima, uz kontinuiranu potporu projektima i aktivnostima organizacija civilnog društva u tom području.

Potrebno:

- Podići razinu znanja i svijesti o antidiskriminacijskom zakonodavstvu, rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena, provoditi kampanje i druge aktivnosti s ciljem upoznavanja javnosti sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i drugim antidiskriminacijskim zakonima, te mehanizmima zaštite od rodne diskriminacije.
- Promicati uporabu rodno osjetljivog jezika u tijelima jedinica lokalne samouprave kao i u javnom govoru i medijima.
- Razviti strategiju s ciljem sprovođenja i poštivanja zakonskih i podzakonskih akata, etičkih i drugih kodeksa koji se odnose na medije, s ciljem implementacije odredbi o ravnopravnosti spolova
- Razviti strategiju, s ciljem uvođenja gender senzitivnog jezika u pisane i elektronske medije
- Razviti strategiju kako bi se otklonili svi oblici direktne i indirektne diskriminacije na osnovu spola u medijima
- Razviti strategiju kako bi se promoviralo ravnopravno učešće žena i muškaraca na pozicijama odlučivanja u medijima, naročito u upravljačkim, programskim i regulatornim tijelima
- Promovirati prikazivanje žena i muškaraca u medijima, na ravnopravan i nestereotipan način, odnosno njihovog jednakog statusa i uloge u privatnoj i javnoj sferi, s punim poštovanjem njihovog ljudskog dostojanstva, što je u skladu sa preporukama UN Komiteta za CEDAW
- Raditi na otklanjanju stereotipa o ženama lidericama, naročito ženama političarkama, te predstavljati žene i muškarce u politici i privredi na ravnopravan način
- Educirati novinare i novinarke o ravnopravnosti spolova i rodno osjetljivom izvještavanju uopće
- Potpisati „Europsku povelju u ravnopravnosti spolova“
- U svrhu boljeg funkcioniranja Komisije za ljudska prava i ravnopravnosti spolova, potrebno kao člana u Komisiju staviti predstavnika NVO čije je polje djelovanja rodna ravnopravnost

8.1. I. Povećati mogućnosti u obrazovanju i zapošljavanju

8.1.1. Zapošljavanje i tržište rada

O s n o v n i c i l j : Eliminacija diskriminacije na osnovu spola u radu, zapošljavanju i na tržištu rada te osigurane jednake mogućnosti ženama i muškarcima u ovim oblastima.

čl.12 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

(1) Svi su ravnopravni u procesu zapošljavanja po osnovu spola.

čl.13. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

(1) Zabranjena diskriminacija po osnovu spola u radu i radnim odnosima je:

- a) neprimenjivanje jednake plaće i drugih beneficija za isti rad, odnosno za rad jednake vrijednosti;
- b) onemogućavanje napredovanja u poslu pod jednakim uvjetima;
- c) onemogućavanje jednakih uvjeta za obrazovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje;
- d) neravnomjerna prilagođenost radnih i pomoćnih prostorija i opreme poslodavca biološko-fiziološkim potrebama zaposlenika oba spola;
- e) različit tretman zbog trudnoće, porođaja ili korištenja prava na porodiljsko odsustvo, što uključuje i onemogućavanje povratka na isti, ili jednako plaćen posao u istom nivou, nakon isteka porodiljskog odsustva, kao i različit tretman muškaraca i žena u vezi s donošenjem odluke o korištenju odsustva nakon rođenja djeteta;
- f) bilo koji nepovoljni tretman roditelja ili staratelja u usklađivanju obaveza iz porodičnog i profesionalnog života;
- g) organiziranje posla, podjele zadataka ili na drugi način određivanja uvjeta rada, otkazivanje radnog odnosa, tako da se na osnovu spola ili bračnog statusa zaposleniku dodjeljuje nepovoljniji status u odnosu na druge zaposlenike;
- h) svaka druga radnja ili djelo koje predstavlja neki od oblika direktne ili indirektno diskriminacije utvrđene članom 4. ovog Zakona.

(2) Poslodavac je dužan poduzeti efikasne mjere u cilju sprečavanja uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja i diskriminacije po osnovu spola u radu i radnim odnosima utvrđenim stavom (1) ovog člana, te ne smije poduzimati nikakve mjere prema zaposleniku/ci zbog činjenice da se on/ona žalio/la na uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i diskriminaciju po osnovu spola.

Nezaposlenost je kompleksan društveni problem, a u općoj nezaposlenosti posebno se ističe nezaposlenost žena koje se na tržištu rada susreću s višestrukom diskriminacijom, manjkom društvene i institucionalne potpore za zapošljavanje te im više nego drugim grupama prijeti socijalna isključenost kao posljedica dugotrajne nezaposlenosti. Smanjivanje nezaposlenosti i uklanjanje svih oblika diskriminacije žena na tržištu rada ostaje najvažniji strateški cilj. Treba nastaviti provedbu istraživanja i analiza i unapređenje kvalitete statističkih podataka o strukturnim pokazateljima položaja muškaraca i žena na tržištu rada kao i osvješćivanje javnosti o stereotipima i preprekama koje stoje na putu ekonomskog osnaživanja žena u različitim područjima, uključujući sektor informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

Glavne prepreke ravnopravnom sudjelovanju žena na tržištu rada mogu se podijeliti u dvije kategorije:

- Praktične prepreke, poput dostupnosti povoljne i fleksibilne brige o djeci i fleksibilnog radnog vremena;
- Kulturalne prepreke, koje uključuju oslanjanje na neformalne mreže iz kojih su žene isključene, neprihvatanje žena na nadređenim položajima i nastavak radne kulture u kojoj se žene ne potiče da uspiju ili se od njih to ne očekuje.

8.1.1.1. Rodno segregirano tržište rada

Već sam izbor obrazovnog područja određuje nepovoljniji položaj žena na tržištu rada. Izbor obrazovnih područja koja nisu tipična za žene imaju za posljedicu ishode na tržištu rada koji su bolji u odnosu na muškarce. Nažalost, najveći broj žena ne odabire takva obrazovna područja. Tržište rada i dalje je obilježeno fenomenom horizontalne i vertikalne segregacije koji odražava glavna područja nejednakosti između žena i muškaraca, u prvom redu u smislu pristupa poslu, poklapanja razine obrazovanja kod žena s kvalitetom poslova koje one obavljaju, napredovanja, visine plaće i iskustva, diskriminacije i uznemiravanja na radnome mjestu. Neplaćene poslove u kućanstvu i dalje obavljaju pretežno žene, koje su još uvijek natprosječno zastupljene u nekim sektorima, poput poslova vezanih uz brigu i njegu te poslova na pola radnog vremena, poslova koji traže niži stupanj vještina i poslova s netipičnim ugovorima i/ili ugovorima na određeno vrijeme, dok su ispodprosječno zastupljene u drugima, poput primjerice sektora znanosti, tehnologije i inženjerstva.

8.1.1.2. Analiza stanja

STATISTIČKI PODACI iz 2012.- Zavod za zapošljavanje USK		
Broj lica koja traže zaposlenje		Postotak nezaposlenih žena
Svih USK	Žene USK	
43138	20609	47,77%
Svih Bihać	Žene Bihać	
9750	5101	52,31%

8.1.1.3. Mjere

1. podrška programima i projektima za zapošljavanje teže uposlivih kategorija, posebno žena,
2. izdavanje brošure - praktični vodič kroz radna prava (pisanje biografije i molbe.) Brošura će biti štampana a i objavljena u elektronskom obliku tako da će je moći koristiti neograničen broj nezaposlenih žena (nosioc projekta – organizacija „Glas žene“ , izvor financiranja Budžet Općine Bihać, potreban novčani iznos za 2014. godine, jednogodišnji projekat – 2000KM)
3. pravno savjetovanje s ciljem pomoći ženama u ostvarenju radnih i socijalnih prava. Usluge savjetovališta u potpunosti su besplatne (nosioc projekta – organizacija „Glas žene“ za ovu mjeru nisu potrebna novčana sredstva uzimajući u obzir da je organizacija „Glas žene“ registrirana s tim ciljem, odnosno pravno savjetovanje je predviđeno samim statutom organizacije),
4. Istražiti moguće načine povećanja transparentnosti plaća,
5. Promicati žensko poduzetništvo i samozapošljavanje,
6. Organizirat će se tečajevi, seminari i programi obrazovanja za žene, u svrhu osposobljavanja za traženje, odabir i dobivanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje,
7. Aktivno traženje donatora za realiziranje projekata koji bi povećali zaposlenost.

8.statistički podaci dostupni na web portalu Zavoda za zapošljavanje USK

Nosioci odgovornosti :

Organizacija „Glas žene“, Općina Bihać, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Općine Bihać,

Partneri na projektima:

Udruženje „ABC“ Bihać, Zavod za zapošljavanje USK , mediji, domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja:

Pored novčanih sredstava predviđenih budžetom Općine Bihać, domaći i strani donatori

Vrijeme realizacije:

Kontinuirano

8.1.2. Obrazovanje

O s n o v n i c i l j : stvaranje jednakih mogućnosti i pristupa naobrazbi za djevojčice i dječake, žene i muškarce u bilo kojoj životnoj dobi s istim perspektivama za budući profesionalni život

čl.10 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH” br. 32/10)

- (1) Svi imaju jednaka prava na obrazovanje, bez obzira na spol.
- (2) Obrazovna institucija ne smije vršiti diskriminaciju zasnovanu na spolu u vezi sa:
 - (a) Uvjetima prijema;
 - (b) Odbijanjem prijema;
 - (c) Načinom pružanja usluga i beneficija;
 - (d) Isključenjem iz procesa obrazovanja;
 - (e) Vrednovanjem dostignutih rezultata u toku obrazovanja;
 - (f) Jednakim uvjetima u stvaranju karijere i profesionalnom usmjeravanju, stručnom usavršavanju i stjecanju diploma;
 - (g) U drugim mogućim slučajevima

8.1.2.1. Rodno osjetljivo obrazovanje

Uklanjanje stereotipa i uvođenje rodno osviještenog odgoja i obrazovanja u cjelokupni obrazovni sistem jedan je od preduvjeta za izgradnju nediskriminirajućih rodničkih stavova u društvu. Stjecanje znanja o ravnopravnosti spolova potrebno je omogućiti na svim obrazovnim razinama uz trajnu edukaciju nastavnog osoblja. S ciljem smanjivanja spolne segregacije na tržištu rada potrebno je poticati spolnu ravnotežu u odabiru zanimanja, odnosno područja obrazovanja u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama.

8.1.2.2. Analiza stanja

Trenutno dostupni statistički podaci iz 2012.

Analiza podataka pokazuje da je najveći broj zaposlenih u osnovnom obrazovanju ženskog spola i to 78%, veći je broj žena i u srednjem obrazovanju 53%, ali je značajno manji broj žena među nastavnim osobljem na visoko školskim ustanovama 39%. Ako se u ovom svjetlu analizira spolna struktura rukovodećih mjesta u obrazovanju, potpuno je jasno da je zastupljenost žena na rukovodećim pozicijama izraženo niska.

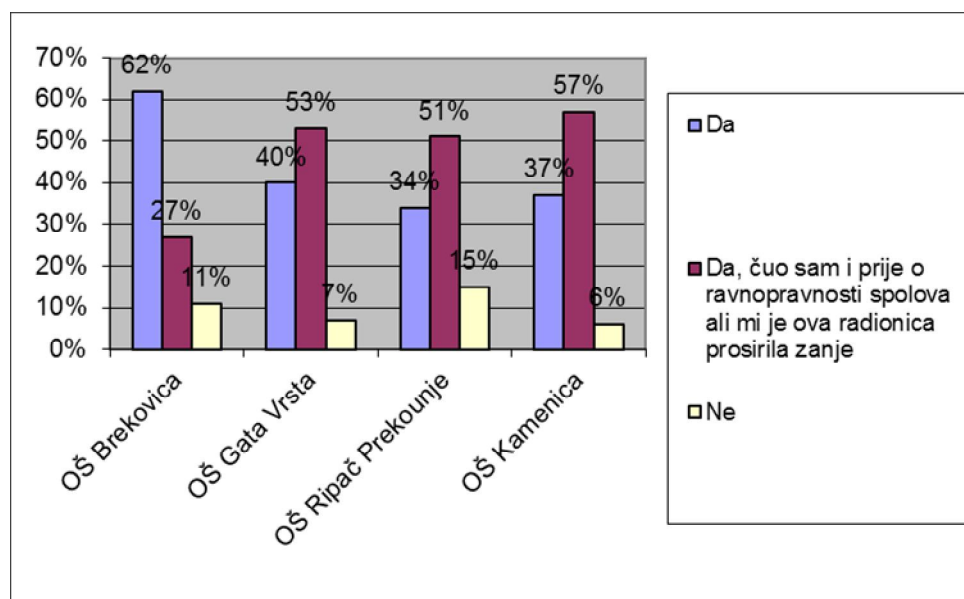
Postoji nekoliko direktorica osnovnih i srednjih škola, ali samo jedna žena ima rukovodeću poziciju na visokoj školskoj ustanovi (Visoka zdravstvena škola).

Što se tiče upisa u osnovne i srednje škole na području općine Bihać na posljednjem upisu; u osnovnu školu upisano 49% učenica, u srednju školu 49% a na Univerzitetu u Bihaću na zadnjem upisu bilo je 59% studentica.

Analiza stanja u osnovnim školama

Po istraživanju organizacije „Glas žene“ Bihać u sklopu projekta „Razumijevanje rodne ravnopravnosti kod djece i mladih“ iz 2012. došlo se do sljedećih rezultata:

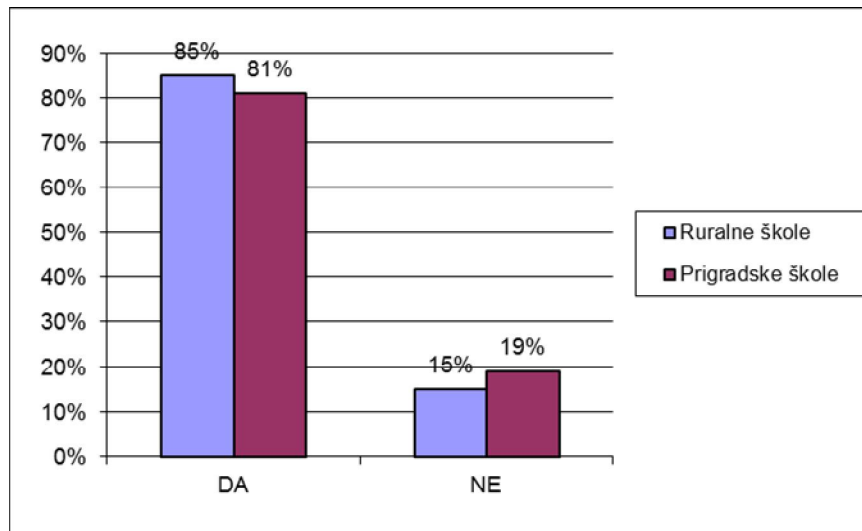
- Koliko i da li su učenici zainteresirani da uče u o ravnopravnosti spolova?

Gledajući procentualno veći je procenat u ruralnim školama kao odgovor da su prvi put čuli o ravnopravnosti spolova, dok kod prigradskih škola imamo veći procenat da su čuli i prije o ravnopravnosti spolova. I danas su mišljenja prisutna da postoje muška i ženska zanimanja, odnosno muški i ženski poslovi, te smo upravo htjeli da vidimo kako dječaci i djevojčice razmišljaju po tom pitanju, te ih pitali: «Postoje muška i ženska zanimanja» gdje su dječaci i djevojčice iz ruralnih škola odgovorili da postoje i to u postotku

od 85%, dok je njih 15 % odgovorilo «NE», dok su odgovori u prigradskim školama ispitanici odgovorili i to njih 81% «DA» i 19% je reklo da ne postoje muška i ženska zanimanja.

Prikazano grafički rezultati su sljedeći:

8.1.2.3.Mjere:

- Nastojati postići spolnu ravnotežu u odabiru područja obrazovanja u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama
- Osmisliti i pokrenuti što veći broj kursova s raznovrsnim programima koji su prilagođeni potrebama žena za do edukaciju/dokvalifikaciju i usavršavanje, a što je u skladu s preporukama UN komiteta za CEDAW
- Organizacija „Glas žene“ 2012. započela je realizaciju trogodišnjeg projekta u osnovnim školama na području Općine Bihać s ciljem educiranja djece o rodnoj ravnopravnosti, odnosu o rodu, spolu, vršnjačkom nasilju, te senzibilizaciji školske i šire društvene populacije koji su od posebne osjetljivosti za učenike, nastavnike i roditelje
- Iniciranje i podrška programa opismenjavanja nepismenih
- Podrška programima cjeloživotnog učenja
- Kampanja o važnosti obrazovanja i zapošljavanja za kvalitetu života i socioekonomski razvoj Općine

Nosioci odgovornosti:

Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Općine Bihać

Partneri na projektima:

Općina Bihać, Domaće i međunarodne nevladine organizacije, mediji, mjesne zajednice, građani, Ministarstvo obrazovanja USK

Izvori finansiranja:

Otvoreno

Vremenski okvir:

Kontinuirano

8.2.II. Veće sudjelovanje žena u javnom životu Općine Bihać

Osnovni cilj: Postizanje ravnopravne zastupljenosti spolova u kreiranju politika i donošenju odluka u strukturama vlasti i odlučivanja Općine Bihać.

čl. 20. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

- (1) Državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, osigurat će i promovirati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Ova obaveza postoji i za sve ovlaštene predlagače prilikom izbora predstavnika i delegacija u međunarodnim organizacijama i tijelima.
- (2) Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu 40% u tijelima iz stava (1) ovog člana.
- (3) Diskriminacijom po osnovu spola smatra se situacija kada ne postoji ravnopravna zastupljenost iz stava (2) ovog člana.
- (4) Tijela iz stava (1) ovog člana u cilju ostvarivanja ravnopravne zastupljenosti spolova i otklanjanja diskriminacije dužna su donositi posebne mjere propisane članom 8. ovog Zakona.

Nema stvarne demokracije bez uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u procesima odlučivanja u političkom i javnom životu. Do 2016. godine potrebno je znatno povećati zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti. Jedna od važnih zadaća je unapređivanje vođenja rodne statistike o političkoj participaciji žena na općinskoj razini kao i poboljšanje rodne ravnoteže u gospodarskom odlučivanju.

9.8.2.1. Analiza stanja:

Organe vlasti Općine Bihać čine:

1. Općinsko vijeće ima 30 vijećnika (8 žena i 22 muškaraca).
2. Predsjedavajući Općinskog vijeća (muškarac), zamjenik predsjedavajućeg općinskog vijeća (1 muškarac i 1 žena).
3. Općinski načelnik- izvršno upravni organ općine (muškarac)

U okviru općinskog organa državne službe formirano je 11 Službi. U 7 općinskih službi za upravu rukovodeći državni službenici (pomoćnici općinskog načelnika) su žene.

U Općini Bihać registrirano je 35 mjesnih zajednica (20 urbanih i 15 ruralnih), predsjednici Savjeta mjesnih zajednica su uglavnom muškarci samo je jedna žena.

Do sada provedene mjere u sklopu organizacije „Glas žene“:

- Projekat „Jednake mogućnosti za žene i muškarce u politici“
- Zašto glasati za žene (kampanja)
- „101 Razlog zašto glasati za ženu“ u Bihaću 2010.
- Projekat „Bitno je da je žena 2012. „

8.2.2. Mjere:

- Pokrenuti kampanje za povećanje učešća žena u političkom životu (kandidatkinje na izbornim listama i glasačice), u svrhu implementacije Rezolucije Vijeća sigurnosti 1325.
- Nastaviti aktivnosti na promoviranju i podizanju svijesti javnosti o Rezoluciji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1325 Žene, mir i sigurnost.
- Nastavit će se upoznavanje političkih institucija, političkih stranaka i javnosti s Preporukom Rec (2003) Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o uravnoteženoj participaciji žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju kao i drugim nacionalnim i međunarodnim dokumentima
- Redovito će se održavati tribine, seminari, konferencije, kampanje i druge aktivnosti o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, na nacionalnoj i lokalnoj razini.

- Projekat „Veća participacija žena na mjestima odlučivanja “

Situaciona analiza: Učešće žena u politici je daleko od ravnopravnog, njihova participacija i moć odlučivanja je ograničena. Općina Bihać ima ukupno 35 Mjesnih zajednica, gdje je ukupno 163 člana savjeta Mjesnih zajednica, a od ukupnog broja zastupljeno je tek 8 žena odnosno 5%, dok je tek jedna žena predsjednica u Mjesnoj zajednici. Na osnovu statistike možemo zaključiti da je zastupljenost žena u savjetima Mjesnih zajednica veoma porazna, te da u

svim Mjesnim zajednicama veoma je mali postotak žena koje učestvuju u donošenju odluka koje su bitne za funkcionisanje i rad MZ, što smo i definisali kao problem u lokalnoj zajednici. Žene u Mjesnim zajednicama općine Bihać su veoma loše informirane o načinima donošenja odluka u njihovim mjesnim zajednicama, kao i da su veoma neaktivne generalno.

Cilj: Podizanje nivoa znanja o pitanju rodne ravnopravnosti žena i njihovo uključivanje u proces donošenja odluka na lokalnom nivou

Indikatori: Povećan broj žena u radu savjeta Mjesnih zajednica Općine Bihać za 10%, 120 žena osposobljeno za uključivanje u rad savjeta MZ, Održano 12 radionica.

Nosioc projekta - Organizacija „Glas žene“,

Partneri na projektu: Udruženje „ABC“, Općina Bihać, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova, domaće i međunarodne nevladine organizacije ,

Izvori finansiranja: Budžet Općine Bihać, iznos od 17.000 KM

Vrijeme realizacije: 12 mjeseci - 2014. Godina

- Projekat „Edukacija glasača i glasačica“

Situaciona analiza: Žene čine 52% biračkog tijela na izborima. Od toga svega 20% žena čini aktivno biračko tijelo koje svake druge godine izlaze na Opće odnosno lokalne izbore. U Bosni i Hercegovini imamo 5 načelnica i to dvije u Federaciji BiH i tri u Republici Srpskoj, što govori podatak da žene nisu dovoljno aktivne te da žene ne podržavaju žene svojim glasom žene kandidatkinje na listama. Opterećenje žena brojnim obavezama u privatnoj sferi, te preovlađujući stav društva da za žene nije bavljenje politikom i izlazak na izbore, utiče na de fakto otežan pristup upravljanju i odlučivanju. Iz tih razloga žene nemaju dovoljno mogućnosti da utiču na odluke koje bi poboljšale njihov položaj

Cilj: Unaprijediti kapacitete u donošenju odluka kod žena, kao društveno isključene grupe iz političkog života u BiH

Indikatori: Podignuta svijest kod 150 žena o važnosti izlaska na izbore, podignut nivo znanja o pitanju političkih prava žena u 10 mjesnih zajednica

Nosioci projekta: Organizacija „Glas žene“ i udruženje „ABC“

Partneri na projektu: Općina Bihać, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova i Mjesne zajednice

Izvori finansiranja: Budžet Općine Bihać u iznosu 17.000 KM

Vrijeme realizacije: 12 mjeseci - 2015. ,

- Projekat „Bitno je da je žena“

Situaciona analiza: U bosanskohercegovačkom društvu postoji barijera i tradicionalno shvatanje da žena ne treba sudjelovati u javnom i političkom životu, i upravo se ovim projektom želi promijeniti takvo razmišljanje i savladati rodna razlika.

Pored toga niti u jednoj od devet političkih partija u općini Bihać žena nikad nije obavljala funkciju predsjednice političke stranke na duži vremenski period, osim u SBiH i to u veoma kratkom periodu. Upravo na općinskim izborima 2012. Godine od ukupno 30 vijećnika, svega je 8 žena, dok je na općinskim izborima 2008. Godine u vijeću bilo 3 žene. Žene također tokom izbora u svom svojoj političkoj partiji ne dobivaju dovoljno vremena za svoje predstavljanje tokom izborne kampanje. Pored toga žena nikad nije obavljala dužnosti načelnice općine Bihać.

Cilj: Jačanje političke moći žena u općini Bihać kroz promotivnu kampanju

Indikatori: Broj učešća žena iz političkih partija, Broj održanih javnih predstavljanja kandidatkinja na listama, Broj podjeljenih promotivnih brošura, Broj gostovanja na medijima, broj izabranih žena u O.V Bihać

Nosioc odgovornosti: organizacija "Glas žene" i udruženje „ABC“

Partneri na projektu: Političke partije općine Bihać, mediji i druge nevladine organizacije

Izvori finansiranja: Budžet Općine Bihać u iznosu od 17.000 KM

Vrijeme realizacije: 12 mjeseci 2016.

8.3. III. Povećanje prilika za socio-ekonomsko osnaživanje žena Općine Bihać

"Kad bi žene na selu imale jednak pristup zemlji, tehnologijama, finansijskoj službi kao i muškarci, mogla bi se povećati proizvodnja hrane i za 100 do 150 milijuna smanjiti broj gladnih", napisao je FAO (Food and agriculture organization) uz napomenu da "jednakost nije samo uzvišeni ideal, već je ključna za sigurnost hrane".

Osnovni cilj: Ekonomsko osnaživanje i socijalna neovisnost žena

8.3.1. Analiza:

Općina Bihać raspolaže sa 27.253 ha poljoprivrednog zemljišta (njive 12.294 ha, voćnjaci 484 ha, livade 8.798 ha i pašnjaci 5.677 ha) i pripojenog dijela općine Drvar od 4.375 ha poljoprivrednog zemljišta (njiva 1.039 ha, voćnjaka 53 ha, livada 1.162 ha i pašnjaka 2.121 ha). Od obradivog zemljišta na Općini Bihać obrađeno je svega 26,4%, dok je neobrađeno 73,6% ukupnih površina. Procenat neobrađenog zemljišta daleko je viši od prosjeka za USK koji iznosi 56% Općine Bihać, a u posljednje tri godine podržano je i održavanje Sajma pčelarstva i pčelarske opreme.

Udruženju će biti dodijeljena sredstva iz IFAD fonda, na koja su aplicirali, ali Općina nema podataka o rodnim efektima kod upotrebe ovih sredstava. Pčelarstvom se uglavnom bave muškarci.

8.3.1.1.Žene iz ruralnih područja

Gospodarstvo ruralnih područja obilježeno je strogom podjelom rodni uloga i visokim udjelom žena koje sudjeluju u gospodarskim djelatnostima. Žene iz ruralnih područja susreću se s određenim brojem prepreka koje ih sprečavaju da se u potpunosti uključe u zajednice u kojima žive, poput sljedećih:

- Nepostojanje praktički nikakve ravnoteže u rodnoj podjeli kućanskih poslova – oni su strogo ženska zadaća;
- Nedostatak kvalitetnih usluga brige i njege u selima (djece, starijih);
- Nedostatak kvalitetnih usluga podrške (samozapošljavanje, poduzetništvo);
- Nepostojanje pouzdane mreže javnog prometa;

8.3.1.2.Neaktivne žene

Neaktivna skupina žena su žene koje ne traže aktivno posao. Uzrok njihove neaktivnosti najvjerojatnije je nepostojanje odgovarajuće potražnje na tržištu za uslugama koje nude, osobito kad postoji jedna ili više prepreka za njihovo zapošljavanje, poput dobi, stupnja obrazovanja i trajanja nezaposlenosti. Od žena se još uvijek očekuje preuzimanje brige o djeci i kućanskim obavezama, pa one u pravilu imaju kraće karijere ili veće prekide zaposlenosti u odnosu na muškarce. To ih može učiniti ranjivijima u odnosu na siromaštvo. Postoji niz faktora koji tome doprinose, poput neravnopravnog položaja žena na tržištu rada te njihove ovisnosti o sustavu socijalne zaštite i ograničenim mirovinama. Financijska ovisnost ključni je problem rodne nejednakosti, a prihvaćanje takvih uloga u obitelji obično se odražava i na buduće generacije

Organizacije „Glas žene“ u 2012/2013 poduzela sljedeće aktivnosti:

- Edukacija o izradi Biznis plana za žene u ruralnim sredinama i nagrađivanje najboljeg za njegovu provedbu sa nepovratnim novčanim sredstvima

Uzimajući u obzir gore navedenu analizu, najveću priliku za socio-ekonomsko osnaživanje žena vidimo u poljoprivrednim poticajima žena radi pokretanja vlastitih biznisa.

8.3.2.Mjere:

- Osnovati radnu skupinu radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite i izraditi akcijski plan utemeljen na rezultatima provedenih analiza.
- Programi podrške ženskom poduzetništvu
- U budžetu Općine Bihać u dijelu koji se odnosi na poljoprivredne grantove precizirati posebnu stavku da na 20 % od poljoprivrednog granta koji je predviđen za tekuću godinu imaju pravo aplicirati samo žene:

Projekat „Razvoj ženskog poduzetništva na selu“.

Situaciona analiza: U Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata upisano 938 gazdinstava od kojih su 133 žene nosioci poljoprivrednih gazdinstava a ostatak su muškarci. Iako su muškarci u većini slučajeva nosioci poljoprivrednih gazdinstava, praksa pokazuje da je u ovom segmentu izraženo prisutan nevidljivi i neplaćeni rad žena, pogotovo u plasteničkoj proizvodnji. Najveći dio poslova oko uzgajanja, berbe, prerade i prodaje konačnog proizvoda obavljaju žene u općini Bihać.

U 2011. godini Općina Bihać je izdvojila oko 21.000 KM za plasteničku proizvodnju, oko 30% ove proizvodnje su nosioci žene. Na osnovu statističkih podataka i nedovoljnom razvoju ženskog poduzetništva u općini Bihać, samtramo ovaj projekat opravdanim.

Cilj: Ekonomsko osnaživanje žena u ruralnim područjima općine Bihać

Indikatori: Ekonomski osnaženo 20% žena u mjesnim zajednicama, Broj održanih biznis edukacija, Broj osposobljenih žena za pisanje biznis planova, Broj dodjeljenih grantova za žene

Nosioci odgovornosti:

Organizacija „Glas žene“ i udruženje „ABC“

Partneri na projektima:

Općina Bihać, Mjesne zajednice, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Općine Bihać ,Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja:

Budžet općine Bihać – 20% granta predviđenog za poljoprivrednu djelatnost

Vremenski okvir:

Kontinuirano

8.3.2.1.Osnažiti žensko poduzetništvo

- Donijeti Strategiju razvoja ženskog poduzetništva
- Odrediti koordinatora i osposobiti ga za praćenje implementacije Strategije
- Razviti posebne obrazovne programe za poduzetnice orijentirane rastu, izvozu i tehnološki intenzivnim poslovnim pothvatima
- Potaknuti akademsku zajednicu na istraživanje ženskih poduzetničkih pothvata i opisivanje primjera uspjeha i neuspjeha pomoću metode slučajeva, osigurati medijsku promociju izabranih slučajeva
- Osigurati početnicama i poduzetnicama koje žele rasti mentorstvo iskusnih poslovnih žena
- Osigurati sufinansiranje sudjelovanja poduzetnica na sajmovima
- Promicati mjere koje omogućuju usklađivanje privatnih i profesionalnih obveza
- Unaprijediti prikupljanje, obradu, analizu i distribuciju statističkih pokazatelja o jazu u plaćama između muškaraca i žena.

Nosioci odgovornosti:

Općina Bihać, Komisija za ravnopravnost spolova Općine Bihać

Partneri na projektu:

Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja:

Otvoreno

Vremenski period:

Kontinuirano

8.4. IV. Rodno osjetljivo budžetiranje

Budžet je akt predstavničkog tijela kojim se predviđaju i odobravaju prihodi i rashodi države za jedan period, po pravilu za godinu dana, te njihov raspored na utvrđene namjene, odnosno korisnike. Budžet predstavlja sredstvo putem kojeg se strateški ciljevi Općine provode u usluge, programe i aktivnosti koje su usmjerene ka ispunjenju socijalnih i ekonomskih potreba građana.

Osnovni cilj:

Cilj je da se rodni aspekt integrira u sve faze budžetskog procesa, a da se prihodi i rashodi restrukturiraju na način koji neće zanemarivati ravnopravnost spolova. Dobro upravljanje uopšte, a integriranje rodne perspektive posebno, zahtijeva da u proces budu uvedeni i brojni drugi učesnici, uključujući civilno društvo, socijalne partnere, sindikate, stručnjake za pitanja roda/gendera i drugi.

Rodno odgovorno budžetiranje (GRB)

Rodno odgovorno budžetiranje (GRB) je planiranje, programiranje i budžetiranje od vlada koje pridonosi unapređenju ravnopravnosti spolova i ispunjenju ženskih prava. To podrazumijeva prepoznavanje i odražavanje potrebnih intervencija koje adresiraju nedostatke koji se odnose na rodne razlike u sektoru i politikama, planovima i budžetima lokalnih samouprava. GRB, također, ima za cilj analizu rodno diferenciranog utjecaja politike prikupljanja prihoda i raspodjele domaćih sredstava i zvanične razvojne pomoći.

GRB osigurava da se potrebe i interesi žena i muškaraca, dječaka i djevojčica, adresiraju na ravnopravno u politikama prihoda i rashoda. Budžet je najvažniji instrument politike vlasti, jer bez novca, vlada(e) ne može provesti bilo kakvu politiku uspješno.

8.4.1. Analiza

Uvođenje rodno osjetljivog budžetiranja je jedan od vrlo značajnih pristupa u realizaciji principa rodne ravnopravnosti, tj. primjeni rodnog mejnstriminga u budžetskom procesu. Označava rodnu analizu budžeta, integrisanje rodnog aspekta na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se omogućilo promoviranje ravnopravnosti spolova. Iako postojeći zakonski okvir pruža značajan oslonac svim impulsima u civilnom društvu i institucijama koji za cilj imaju poboljšanje prakse poštivanja principa ravnopravnosti u svakodnevnom životu, stvarnost koja nas okružuje je izuzetno složena. Uvođenje principa jednakosti i ravnopravnosti spolova u lokalnoj zajednici je od izuzetnog značaja, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima i građankama. Svi dokumenti naglašavaju značaj lokalne vlasti da, u

svrhu efikasnog korištenja svih kapaciteta lokalne zajednice, promoviše vrijednosti koje su definirane u Univerzalnoj deklaraciji o demokratiji u kojoj se navodi da: „Postizanje demokratije pretpostavlja stvarno partnerstvo između žena i muškaraca u vođenju poslova društva u kojem rade u uslovima jednakosti i komplementarnosti, uzajamno se obogaćujući svojim razlikama.“ I Općina Bihać nastoji stvoriti uslove za primjenu Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i i Gender Akcionog plana za BiH, posvećujući dužnu pažnju ugrađivanju njegovih principa u sve javne politike lokalne zajednice.

8.4.2.Mjere:

- Priprema analize budžeta sa aspekta rodno budžetiranja
- Osposobljeni općinski službenici za izradu gender senzitivnog budžeta i njegovo provođenje
- Educirati općinsku Komisiju za ljudska prava i ravnopravnost spolova za izradu gender senzitivnog budžeta (edukaciju vrši Gender centar FBiH na poziv općinske Komisije za ljudska prava i ravnopravnost spolova)
- Uvrstiti kao sastavni dio „Strategije razvoja Općine Bihać“ - GAP Bihać
- Uvrstiti kao sastavni dio budžeta Općine Bihać – GAP općine Bihać

Nosioci odgovornosti: Općina Bihać, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Općine Bihać, Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja: Otvoreno

Vremenski period: Kontinuirano

8.5.V. Gender senzitivni mediji

U našem društvu postoji svijest o važnosti borbe protiv diskriminacije po svim osnovama, ali nemamo institucionalno uređene mehanizme kako se protiv toga boriti. Stanje u jeziku je još teže jer ne postoji svijest o diskriminaciji u jeziku niti postoje strategije za prevladavanje tog stanja.

Osnovni cilj: Gender senzitivni elektronski i pisani mediji na području Općine Bihać, te korištenje lokalnog medija u svrhu gender senziviranja javnosti

Čl. 21. . Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH” br. 32/10)

(1) Svi imaju pravo pristupa medijima bez obzira na spol.

(2) Zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje bilo koje osobe na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol.

(3) Mediji su dužni kroz programske koncepte razvijati svijest o ravnopravnosti spolova.

8.5.1. Analiza:

Medijska kuća Bihać jedini lokalni medij Općine Bihać. Prvi put Radio Bihać se u eteru oglasio 28. marta 1966. godine tačno u podne. Od tada do danas ovaj medij neprestano raste, mijenja se i prati savremene tokove. Na čelu ove medijske kuće nalazi se žena. Stalno je zaposleno 18 radnika. Od toga 8 zaposlenih jesu radnice, 5 radnica je zaposleno kao novinarke voditeljice i novinarke urednice, 2 radnice rade u administraciji kao referentice računovodstva. Na osnovu podataka može se doći do zaključka da je broj uposlenih žena 44,44%.

U toku svog postojanja JP «RTV Bihać» prolazilo je mnoge transformacije. Pored redakcije ovo preduzeće njegovalo je i tradiciju pisane riječi izdavanjem sedmičnog lista «Krajina». Povremeno je dolazilo do promjena u nazivu lista ili pod utjecajem vanjskih faktora do privremenog prekida izdavačke djelatnosti. Novi projekta - Web prezentacija. Web prezentacija se nameće kao potreba savremenog doba, kojem e – mediji zauzimaju ravnopravno sve popularnije mjesto.

8.5.2. Mjere:

- Izrada i distribucija Priručnika zaposlenicima u radio Bihaću pod nazivom „Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku“ (Vremenski period 2014., Nosioc projekta – organizacija „Glas žene“ i radio Bihać, partneri Općina Bihać i Komisija za ravnopravnost spolova, izvor finansiranja Budžet Općine Bihać, potreban novčani iznos 1000KM)
- Utjecati na razvijanje svijesti o ravnopravnosti spolova kroz programske projekte i kvalitetnije predstavljanje žena u medijima, kao nositeljica razvojnih i demokratskih promjena u društvu
- Raditi na otklanjanju stereotipa o ženama lidericama, naročito ženama političarkama, te predstavljati žene i muškarace u politici i privredi na ravnopravan način
- inicirati različite vidove educiranja za novinare i novinarke o ravnopravnosti spolova i rodno osjetljivom izvještavanju uopće
- Radio Bihać će u svoju programsku shemu uvrsti emisije koje će doprinijeti ostvarivanju ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada

Nosioci odgovornosti: Radio Bihać i Organizacija „Glas žene“

Partneri na projektu: Općina Bihać, Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja: Pored novčanih sredstava predviđeni budžetom Općine Bihać, domaći i strani donatori

Vremenski period: Kontinuirano

8.6. VI.Uklanjanje nasilja

Osnovni cilj: Doprinijeti smanjenju rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici i zajednici na području Općine Bihać

8.6.1.Analiza:**10.Podaci Centra za socijalni rad**

GODINA	BROJ EVIDENTIRANIH SLUČAJEVA NASILJA U PORODICI
2005	42
2006	57
2007	61
2008	50
2009	96
2010	43
2011	45
2012	22

OBLICI NASILJA	BROJ
Fizičko nasilje	14
Psihičko nasilje	22
Seksualno nasilje	2
Ekonomsko nasilje	7
UKUPNO:	40

Ono što se čini važnim za istaći je to da je vrlo mali broj prijavljenih slučajeva nasilja procesuiran. Procesuiraju se slučajevi za koje postoje evidentni (materijalni dokazi) ali ni tada nije sigurno da će unatoč postojanju relevantnih dokaza počinitelj biti osuđen. Od ukupno prijavljenih 14 slučajeva fizičkog nasilja ustanovi procesuirano je 3 slučaja, od kojih je jedan obustavljen radi povlačenja prijave. Obično se takvi slučajevi u policijskim biltenima vode kao remećenje javnog reda i mira.

Uočeni problemi:

- Izbjegavanje plaćanja alimentacije čime se izravno vrši ekonomsko nasilje nad djecom
- Sporost pravosuđa u postupcima
- Rijetko procesuirani počinioci nasilja
- Nepostojanje koordinacije između institucija koje pružaju zaštitu žrtvama nasilja u porodici

U toku 2012. Potpisano je nekoliko protokola za područje Općine Bihać u kojima je tretirana problematika nasilja u porodici i istaknut značaj multisektoralnog pristupa rješavanju ovog problema. Ovi protokoli definitivno bi trebali olakšati postupanje u ovom segmentu djelovanja Centra, ali se kao problem pojavljuje neupućenost pojedinaca u okviru institucija potpisnica protokola o postojanju istog i obaveza postupanja u skladu s tim. Suprug je počinitelj nasilja u 78 % slučajeva, dok su žene kao žrtve nasilja javlja u svakom od oblika nasilja.

Uočeni problem:

- o Izbjegavanje plaćanja alimentacije čime se vrši ekonomsko nasilje nad djecom, a sve zbog nedovoljno brzog i efikasnog sistema sudske zaštite;
- o Izostanak materijalne potpore kroz zakonsku regulativu za žrtve nasilja u porodici, kada su prinuđene napustiti dom ili eventualno sigurnu kuću u koju su smještene;
- o Rijetko procesuirani počinioci nasilja;
- o Nepostojanje koordinacije između institucija koje pružaju zaštitu žrtvama nasilja u porodici.

8.6.2. Mjere:

- Izvršiti edukaciju službenika / ca u općini kako bi mogli pružiti besplatnu pravnu pomoć žrtvama nasilja u obitelji, nasilja po osnovu spola, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja
- Pokrenuti i voditi medijske kampanje u cilju podizanja svijesti o nasilju u obitelji, nasilju po osnovu spola, uznemiravanju i seksualnom uznemiravanju
- Izraditi promotivne materijale o pravima, mehanizmima i procedurama zaštite od nasilja u obitelji, nasilja po osnovu spola, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja
- Unaprijediti sustav vođenja statističkih podataka, međusektorsku suradnju i koordinaciju, institucija i organizacija civilnog društva u rješavanju problema nasilja nad ženama na nacionalnoj i na lokalnoj razini te osigurati kontinuiranu edukaciju nadležnih tijela
- Osvijestiti širu javnost o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.
- Organizirat će se i provoditi kampanje i druge aktivnosti, radionice, predavanja, tribine, okrugli stolovi o problemu rodno uvjetovanog nasilja, te tiskati, distribuirati publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama radi informiranja i podizanja javne svijesti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.

Nosioci odgovornosti: Centar za socijalni rad Bihać

Izvori finansiranja: već postojeći izvor finansiranja za JU Centar za socijalni rad, domaći i strani donatori

Vremenski period: Kontinuirano

8.7. VII. Socijalna inkluzija

Socijalna inkluzija je proces koji omogućava da oni koji su u riziku od siromaštva i društvene isključenosti, dobiju mogućnost i sredstva koja su potrebna za puno učešće u ekonomskom, društvenom i kulturnom životu, ali i dostizanju životnog standarda i blagostanja, koji se smatraju prihvatljivim u društvu u kojem žive. Socijalna inkluzija osigurava veće učešće građana u donošenju odluka, što utiče na njihove živote i ostvarenje osnovnih prava.

Osnovni cilj: Postizanje socijalne sigurnosti svih građana i građanki putem izmjena i usklađivanja regulative u oblasti socijalne inkluzije te razvojem i primjenom suvremenih socijalnih politika i programa socijalne zaštite.

8.7.1.Mjere:

- Inicirati aktivnosti kako bi se osigurao pristup osnovnim uslugama žena i muškaraca u ruralnim oblastima
- Inicirati aktivnosti kako bi se osigurao pristup osnovnim uslugama marginaliziranim grupama žena i muškaraca u gradskim oblastima

Nosioci odgovornosti: Općina Bihać, Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Općine Bihać

Partneri na projektu: Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja: Pored novčanih sredstava predviđeni budžetom općine Bihać, domaći i strani donatori

Vremenski period: Kontinuirano

8.8.VIII.Uloga muškaraca

Osnovni cilj:

Muškarci afirmirani kao prirodni saveznici u procesu integriranja koncepta ravnopravnosti spolova

8.8.1.Mjere:

- Pružiti podršku projektima u kreiranju programa za psihosocijalni tretman muškaraca koji pribjegavaju nasilnom ponašanju u obitelji i drugim sredinama, kao i pravne i psihosocijalne pomoći muškarcima žrtvama nasilja i trgovine osobama
- pružiti podršku projektima psihosocijalne pomoći muškarcima s fizičkim i psihičkim posljedicama traumatskih ratnih iskustava
- Pokrenuti i raditi promotivne kampanje koje bi imale za cilj promjenu javne svijesti o gender pitanjima, kao o pitanjima koja se tiču samo žena
- Pokrenuti promotivne kampanje s ciljem unapređenja ravnopravnosti spolova i humanijih odnosa među djecom i mladima, kao i prevencija nasilja, s posebnim naglaskom na podizanje svijesti o problemu nasilja kod muškaraca, mladića i dječaka

Nosioci odgovornosti: Centar za socijalni rad Bihać,

Partneri na projektu: Komisija za ravnopravnost spolova Općine Bihać, mjesne zajednice i građani, Domaće i međunarodne nevladine organizacije

Izvori finansiranja: Domaći i strani donatori

Vremenski period: Kontinuirano

IX. Praćenje, evaluacija i izvještavanje

9.1. Institucionalni mehanizmi i načini provedbe

Osnaživanje i koordinacija rada institucionalnih mehanizama za provedbu politike ravnopravnosti spolova jedan je od važnih preduvjeta za učinkovitiju provedbu politike na nacionalnoj i lokalnim razinama. Radi daljnjeg razvoja metoda provedbe, a sukladno procesima unapređivanja rodno osviještene politike koji se odvijaju na razini EU, treba da podupire se provođenje statističkih i znanstvenih analiza i istraživanja. Važne aktivnosti u tom području obuhvaćaju i mjere vezane uz unapređivanje uključivanja rodno osjetljive politike u medije s posebnim naglaskom na uklanjanju rodnih stereotipa i seksizama iz medijskog prostora, uporabi rodno osjetljivog jezika i promoviranju i informiranju građanstva o politikama ravnopravnosti spolova. Da se redovito održavaju edukativni seminari za općinske službenike i službenice radi učinkovitijeg provođenja propisa i zadaća u provedbi politike ravnopravnosti spolova. Informirati građanstvo o obvezama uvođenja rodno osjetljivih politika u sva područja društvenog života, a u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i standardima EU.

Ovim Akcionim planom definira se okvir za praćenje i evaluaciju radi osiguranja sprovođenja Zakona o ravnopravnosti spolova BiH-e na lokalnom nivou. Sistem praćenja i evaluacije obuhvata sve faze i nivoe sprovođenja samog Akcionog plana i treba da osigura informacije o napretku u sprovođenju utvrđenih aktivnosti, kao i procjenu uspješnosti ostvarivanja ciljeva. Također, kroz osiguravanje povratnih informacija, ovaj sistem je osnov za unapređivanje Akcionog plana i redefiniranje pojedinih njegovih segmenata, donošenje odluka zasnovano na činjenicama i podacima, uspostavljanje veze sa ostalim sistemima za praćenje i evaluaciju, koordinaciju institucija koje sudjeluju u realizaciji Akcionog plana, kao i podjelu odgovornosti za postizanje rezultata. Osnov za praćenje i evaluaciju jeste Akcioni plan, u kojem su utvrđeni indikatori koji su kvalitativni i kvantitativni pokazatelji za mjerenje i procjenu ostvarenosti planiranih aktivnosti i ciljeva.

Predviđena izgradnja institucionalnog okvira kroz definirane projekte ili pak mjere koje osiguravaju kapacitete na lokalnom nivou za praćenje, koordinaciju i upravljanje procesom realizacije. Međutim, zbog međuresornog karaktera Akcionog plana, složenosti samog procesa sprovođenja Akcionog plana i obaveze svih aktera na lokalnom nivou u skladu sa Zakonom, neophodno je osigurati saradnju svih partnera, koordinaciju i protok informacija. Proces praćenja i evaluacije može se opisati u nekoliko koraka – prikupljanje podataka, analiza (vrednovanje) podataka, izvještavanje i korištenje nalaza analize.

9.2.Utvrđivanje procesa praćenja

Praćenje je trajna aktivnost na prikupljanju podataka i informacija neophodnih za mjerenje ostvarenosti Zakona. Praćenje je i instrument za unapređivanje realizacije Akcionog plana kroz procjenu da li se planirane aktivnosti sprovode u skladu sa Akcionim planom i davanje povratnih informacija.

Općina Bihać, resorna služba i Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova općine Bihać će pratiti provođenje Gender akcionog plana Općine Bihać.

9.3 Sistem evaluacije i izvještavanja

Prilikom za evaluaciju Akcionog plana imat će Gender centar FBiH koji je, po svom uspostavljanju nadležan za primjenu Zakona na svim nivoima vlasti.

Nosilac odgovornosti odnosno implementator projekta će podnositi godišnji izvještaj o provedbi aktivnosti i projektima vezanim za GAP Općini Bihać. Dok će nadležna služba podnositi izvještaj načelniku Općine i Općinskom vijeću.

SUDIONICI U IZRADI LOKALNOG GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE BIHAĆ

Uža radna grupa u sastavu

1.Enisa Raković – izvršna direktorica „Glas žene“ Bihać

2.Alisa Dedić – članica organizacije „Glas žene“ Bihać

3.Nijaz Čaušević – općinski vijećnik / Komisija za ljudska prava
i ravnopravnost spolova općine Bihać
